

חריגה מהיקף התשובה לא תיחשב כחלק ממנה.

משך הבחינה - שלוש שעות - לא תינתן הארכה; אין להכניס כל חומר לבחינה.

בהצלחה!

1. ראו נא את שתי הפרשיות דלהלן, וענו על השאלות שלאחריהן (25 נקודות - ער עמוד אחד):

I. שמואל ב יד, א-כג

וידע יואב בן צריה כי לב המלך על אבשלום: וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבלי ואל תסוכי שמן והיית באשה זה ימים רבים מתאבלת על מת: וכאת אל המלך ודברת אליו כדבר הזה וישם יואב את הדברים בפיה: ותאמר האשה התקעית אל המלך ותפל על אפיה ארצה ותשתחו: ותאמר הושעה המלך: ויאמר לה המלך מה לך ותאמר אבלי אשה אלמנה אני וימת אישי: ולשפחתך שני בנים וינצו שניהם בשדה ואין מציל ביניהם ויכו האחד את האחד וימת אתו: והנה קמה כל המשפחה על שפחתך ויאמרו תני את מכה אחיו ונמתהו בנפש אחיו אשר הרג ונשמידה גם את הירש וכבו את גחלתו אשר נשארה לבלתי שום שים לאישי שם ושארית על פני האדמה: ויאמר המלך אל האשה לכי לביתך ואני אצנה עליך: ותאמר האשה התקועית אל המלך עלי אדני המלך העון ועל בית אבי והמלך וכסאו נקי: ואלך והבאתו אלי ולא יסוף עוד לגעת בך: ותאמר ויכר נא המלך את ה' אלהיו מהרבת גאל הדם לשחת ולא ישמידו את בני ויאמר חי ה' אם יפל משערת בגד ארצה: ותאמר האשה תדבר נא שפחתך אל אדני המלך דבר ויאמר דברי: ותאמר האשה ולמה חשבתה כזאת על עם אלהים ומדבר המלך הדבר הזה כאשר לבלתי השיב המלך את נדחו: כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו ולא ישא אלהים נפש והשב מהעצמות לבלתי ידח ממנו נדח: ועתה אשר באתי לדבר אל המלך אדני את הדבר הזה כי יראני העם ותאמר שפחתך אדברה נא אל המלך אולי יעשה המלך את דבר אמתו: כי ישמע המלך להציל את אמתו מכף האיש להשמיד אתי ואת בני יחד מנחלת אלהים: ותאמר שפחתך יהיה נא דבר אדני המלך למנוחה כי כמלאך האלהים בן אדני המלך לשמע הטוב והרע וה' אלהיו יהי עמך:

II. מלכים ב ו, כד - ז, ב

ויהי אחרי כן ויקבץ בן הדד מלך ארם את כל מחנהו ויעל ויצר על שמרון: ויהי רעב גדול בשמרון והנה צרים עליה עד היות ראש חמור בשמנים כסף ורבע הקב (חרייונים) דביונים בחמשה כסף: ויהי מלך ישראל עבר על החמה ואשה צעקה אליו לאמר הושיעה אדני המלך: ויאמר אל יושעך ה' מאין אושיעך המן הגרן או מן הקב: ויאמר לה המלך מה לך ותאמר האשה הזאת אמרה אלי תני את בנגד ונאכלנו היום ואת בני נאכל מחר: ונבשל את בני ונאכלהו ואמר אליה ביום האחר תני את בנגד ונאכלנו ותחבא את בנה: ויהי כשמע המלך את דברי האשה ויקרע את בגדיו והוא עבר על החמה וירא העם והנה השק על בשרו מבית:

(א) מה השווה ומה השונה בין שתי פרשיות אלה, וכיצד בא לידי ביטוי סמכותו של המלך לדון בדיני היושר בשתי הפרשיות הללו?

(ב) איזה סוג (או סוגים) של דיני היושר בא (או באים) לידי ביטוי במקורות אלה?

(ג) הביאו דוגמה נוספת מן המקרא (התנ"ך) המדגימה סמכויות מעין אלה. *למה - ותיאר סו*

(ד) האם קיים במקורות היהדות מנגנון כלשהו המרסן את סמכותו זו של המלך? *דבר ה'ן*

2. ראו נא את הסוגיה דלהלן, וענו על השאלות שלאחריה (25 נקודות – עד עמוד אחר):

I. בבא מציעא כד, ע"ב

- (א) רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דיסא אמר ליה מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה חייב להחזיר תרתי אמר ליה לפני משורת הדין
- (2א) כי הא דאבוה דשמואל אשכח הנך חמרי במדברא ואהדרינהו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפני משורת הדין.
- (ב) רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דרב נחמן בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן אמר ליה מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים
- (א1) רב יהודה היה "נוטל והולך" אחר [ובו] שמואל בשוק הדגנים. אמר לו: מצא כאן ארנק, מה הדין? אמר לו: הרי אלו שלו. בא ישראל ונתן בהם סימן מהו? אמר לו: חייב להחזיר. שתי ההכרעות גם יחד? [=הרי הן סותרות זו את זו]. אמר לו לפני משורת הדין.
- (2א) כמו אביו של שמואל שמצא חמורים במדבר והחזיר אותם לאחר י"ב חודש, שנה, לפני משורת הדין.
- (ב) רבא היה "נוטל והולך" אחר רב נחמן [ובו] בשוק הרצענים, ויש אומרים בשוק של רבותינו. אמר לו: מצא כאן ארנק מה דינו? אמר לו: הרי אלו שלו. בא ישראל ונתן בו סימן, מהו? אמר לו הרי אלו שלו. והרי עומד וצווח? זה כאילו צווח על ביתו שנפל או על ספינתו שטבעה בים.

(א) אורן השאיר ארבע מאות דולר בארנק הנושא את שמו, על ספסל ברכבת התחתית של ניו יורק. ורד מצאה את הארנק. האם ורד חייבת להחזיר את האבידה לאורן לאור העובדה שיש עליה סימן מובהק? בארו, פרטו, נמקו.

(ב) האם תשובתך תשתנה במקרה ואורן עני מרוד וורד עשירה מופלגת? (בונוס: מה קורה אם רק אחד מהם עשיר או רק אחד מהם עני?) בארו, פרטו, נמקו.

(ג) מה הסוגיה הנ"ל (I) מוסיפה מבחינת הגדרת המושג "לפנים משורת הדין" על הסוגיה דלהלן: (ט)

II. בבא קמא צט, ע"ב – ק, ע"א

איתמר המראה דינר לשולחני ונמצא רע תני חדא אומן פטור הדיוט חייב ותניא אידך בין אומן בין הדיוט חייב אמר רב פפא כי תניא אומן פטור כגון דנכו ואיסור דלא צריכי למיגמר. כלל אלא במאי טעו טעו בסיכתא חדתא דההיא שעתא דנפק מתותי סיכתא ההיא איתתא דאחזיא דינרא לרבי חייא אמר לה מעליא הוא למחר אתאי לקמיה ואמרה

שנינו: המראה דינר לחלפן כספים [=כדי לבדוק אם הוא טוב או לא], ונמצא רע. ברייתא אחת קובעת: שולחני אומן פטור והדיוט חייב; ברייתא אחרת: בין אומן ובין הדיוט חייב! אמר רב פפא: הברייתא הפוטרת את האומן עוסקת בשולחני מומחה ביותר, כמו דנכו ואיסור [=שמות של שני מומחים ידועים] שאינם צריכים ללמוד דבר נוסף. (אם כן) במה טעו? בצורת

מטבע חדשה. מעשה ואשה הראתה דינר לרבי חייא, ואמר לה שהיא טובה. למחרת באה לפניו ואמרה: אמרו לי שהיא פסולה, ואינה סחירה. אמר רבי חייא לרב (=תלמידו): לך תחליף לה, וכתוב בפנקס שלי 'זה עסק רע'. ומה בין רבי חייא לדנכו ואיסור - גם הוא לא היה צריך ללמוד דברי רבי חייא עשה לפני משורת הדין, כברייתא של רב יוסף כו'.

ליה אחזיתיה ואמרו לי בישא הוא ולא קא נפיק לי אמר ליה לרב זיל חלפיה ניהלה וכתוב אפנקסי דין עסק ביש ומאי שנא דנכו ואיסור דפטורי משום דלא צריכי למיגמר רבי חייא נמי לאו למיגמר קא בעי רבי חייא לפני משורת הדין הוא דעבד כדתני רב יוסף (שמות יח, כ) "והודעת להם" זה בית חייאם "את הדרך" זו גמילות חסדים "ילכו" זו ביקור חולים "בה" זו קבורה "את המעשה" זה הדין "אשר יעשו" זו לפני משורת הדין.

3. ראו נא את שני המקורות דלהלן, וענו על השאלות שלאחריהן (25 נקודות עד עמוד אחד):

I. רמב"ם סנהדרין כד, א

יש לדיין לדון בדיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להן שהן אמת והדבר חזק בלבו שהוא כן אף על פי שאין שם ראיה ברורה ואין צריך לומר אם היה יודע בודאי שהדבר כן הוא שהוא דן כפי מה שיודע. כיצד הרי שנתחייב אדם שבועה בבית דין ואמר לדיין אדם שהוא נאמן אצלו ושדעתו סומכת על דבריו שזה האיש חשוד על השבועה יש לדיין להפוך השבועה על שכנגדו וישבע ויטול הואיל וסמכה דעתו של דיין על דברי זה, אפילו היתה אשה או עבד נאמנים אצלו הואיל ומצא הדבר חזק ונכון בלבו סומך עליו ודן, ואין צריך לומר אם ידע הוא עצמו שזה חשוד. וכן אם יצא שטר חוב לפניו ואמר לו אדם שסמך עליו אפילו אשה או קרוב: "זה פרוע הוא", אם סמכה דעתו על דבריו יש לו לומר לזה לא תפרע אלא בשבועה, או אם היה עליו שטר חוב לאחר יתן לזה שלא נפגם שטרו כלל ויניח זה שנפגם שטרו בדברי האחד או ישליך השטר בפניו ולא ידון בו כפי מה שיראה, וכן מי שבא וטען שיש לו פקדון אצל פלוני שמת בלא צוואה ונתן סימנין מובהקין ולא היה זה הטוען רגיל להכנס בבית זה האיש שמת, אם ידע הדיין שזה המת אינו אמוד להיות לו חפץ זה וסמכה דעתו שאין זה החפץ של מת מוציאו מן היורשין ונותנו לזה האמוד בו ונתן סימנים, וכן כל כיוצא בזה שאין הדבר מסור אלא ללבו של דיין לפי מה שיראה לו שהוא דין האמת, אם כן למה הצריכה תורה שני עדים שבזמן שיבואו לפני הדיין שני עדים ידון על פי עדותן אע"פ שאינו יודע אם באמת העידו או בשקר.

II. רמב"ם סנהדרין כ, א

אין בית דין עונשין באומד הדעת אלא על פי עדים בראיה ברורה, אפילו ראוהו העדים רודף אחר חבירו והתרו בו והעלימו עיניהם או שנכנסו אחריו לחורבה ונכנסו אחריו ומצאוהו הרוג ומפרפר והסייף מנטף דם ביד ההורג הואיל ולא ראוהו בעת שהכהו אין בית דין הורגין בעדות זו ועל זה וכיוצא בו נאמר ונקי וצדיק אל תהרוג, וכן אם העידו עליו שנים שעבד עבודה זרה זה ראהו שעבד את החמה והתרה בו וזה ראהו שעבד את הלבנה והתרה בו אין מצטרפין, שנאמר "ונקי וצדיק אל תהרוג", הואיל ויש שם צד לנקותו ולהיותו צדיק אל תהרגוהו.